

SAKSBEHANDLER
Sissel Ramstad Skoglund
Hege Sejnæs Eilertsen

VÅR DATO
15.03.2023

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
21/06198-4

DERES REF.

DERES DATO

Trondheim kommune
Kommunedirektørens fagstab kultur og idrett
Postboks 2300 Torgarden
7004 Trondheim

Att: Berit Kirksæther

Nytt museum for kunst og design - konseptvalgutredning - Riksantikvarens foreløpige tilbakemelding

Vi viser til møte med kulturminneforvaltningen 10.2.2023 der Riksantikvaren som oppfølging ble bedt om å komme med en skriftlig tilbakemelding på oversendt grunnlagsmateriale knyttet til konseptvalgutredning for nytt museum for kunst og design i Trondheim. Vi viser også til vårt innspill til mulighetsstudie for utbygging ved Trondheim kunstmuseum datert 25.11.2021.

Riksantikvaren uttaler seg her kun som fagmyndighet for «Middelalderbyen Trondheim», Nidaros domkirke og Erkebispegården. Vi understreker likevel at andre kulturminner av nasjonal verdi kan bli berørt ved en eventuell utbygging. Det er viktig å se kulturminner av ulik vernestatus innenfor et kulturmiljø som en helhet.

Bakgrunn for saken

MiST ferdigstilte en utredning om tomtevalg for nytt museum i desember 2021. Riksantikvaren ble under utredningen bedt om å uttale seg skriftlig om det såkalte nullplussalternativet, som var presentert som en større utbygging i tilknytning til nåværende museum i Bispegata.

Trondheim bystyre har siden fattet vedtak om videre utredning av flere ulike alternativer til nullplussløsninger, det vil si gjenbruk av ett eller begge eksisterende museumsbygg i kombinasjon med nye tilbygg.

Beskrivelse av konseptalternativene

Riksantikvaren har fått presentert tre konsepter for gjenbruk av og tilbygg til Trondheim kunstmuseums bygg i Bispegata og Nordenfjeldske kunstindustrimuseums bygg i Munkegata:

1. Konsept K3 «lokal ekspansjon»: De to nåværende museumsbyggene benyttes og utvides med hvert sitt tilbygg med 2400 kvm bruttoareal fordelt på fire etasjer og kjeller, dvs. en grunnflate på ca. 500 kvm. Tilbygget i Bispegata plasseres mellom Kunstmuseet og Trondhjems Kunstforening, mens tilbygget i Munkegata plasseres mellom Kunstindustrimuseet og Rådhuset.
2. Konsept K5 “Katedralmuseet”: Det nåværende museumsbygget i Bispegata benyttes, Trondhjems Kunstforenings bygning tas i bruk, og disse forbindes med et nybygg på 10 600 kvm bruttoareal fordelt på fire etasjer og kjeller mellom og bak de to bygningene. Nybygget får en grunnflate på ca. 2000 kvm.
3. Konsept K6 “Rådhuskunst”: Det nåværende museumsbygget i Munkegata benyttes, Rådhuset tas i bruk, og disse forbindelse med et nytt tilbygg med 5200 kvm bruttoareal fordelt på 4-5 etasjer og kjeller langs Rådhusets østre fasade. Nybygget får en grunnflate på ca. 1000 kvm.

Beskrivelse av kulturmiljøverdiene

Konsept K3 «lokal ekspansjon»

Bispegata

Det er gjennomført flere mindre arkeologiske undersøkelser rundt eiendommene Bispegata 7b og 9a tidligere. Disse har vist at det er gjort en del inngrep i forbindelse med eldre, nedgravd infrastruktur i arealet mellom bygningene, men at det likevel er kulturlag bevart i godt omfang. Generelt karakteriseres dette området av en meget lang, kontinuerlig brukshistorie, med de eldste sporene etter menneskelig aktivitet tilbake i tiden forut for det store leirskredet som traff søndre del av Nidarneshalvøya/Trondheim sentrum i det første århundret av vår tidsregning. Etter skredet (re)etablerte det seg et jordbruksområde som i dette området har eksistert helt opp i relativt moderne tid. Området var ikke omfattet av den tette bybebyggelsen i middelalderen, men da de kirkelige institusjonene vokste fram på 1000-tallet, ble det foreslåtte utbyggingsarealet liggende i overgangen mellom jordbruksområdet og kirkens område. Det er flere ganger påvist strukturer fra middelalderen her, men det er foreløpig noe uklart hvilken aktivitet de representerer. Fra historiske kilder vet vi at kannikenes boliger lå nært Nidarosdomen, men disse er hittil ikke påvist arkeologisk. Eldre kart viser et veifar som løper nord-sør, kalt Brogeilan på 1600-tallet. Dette kan ha røtter tilbake i middelalderen. Det er høy faglig interesse knyttet til de arkeologiske kulturminnene i dette området.

Munkegata

En mindre del av bakgårdsarealet i Munkegata 3 ble arkeologisk undersøkt på 1980-tallet. Resultatene viser at området har vært bebygget i senmiddelalderen. Det er også påvist omfattende

kulturlag og strukturer fra middelalderen på den nærliggende eiendommen St. Jørgens hus. Generelt er det potensial for spor etter menneskelig aktivitet tilbake til jernalderen også her. Selv om deler av det foreslåtte utbyggingsarealet allerede er noe utsjaktet i forbindelse med eldre kjellere, er det likevel et stort faglig potensial knyttet til dette området, kanskje spesielt med tanke på at senmiddelalderen er en periode som er svakt representert i kildematerialet fra byen.

Konsept K5 «Katedralmuseet»

Vi viser til vårt brev av 25.11.2021.

Konsept K6 “Rådhuskunst”

I forbindelse med grunnarbeidet før oppføringen av Rådhuset ble det i 1896 gjort noen enkle registreringer av arkeologiske funn. Det ble bl.a. rapportert om rester etter trebrogning, gjenstander av middelaldersk karakter samt store mengder tilhugd kleberstein. Rådhusparken er svært lite undersøkt arkeologisk. I likhet med utbyggingsalternativene inntil Kunstindustrimuseet og ved Kunstmuseet, er det også her et generelt potensial for kulturlag og strukturer fra jernalderen og opp i moderne tid. Topografiske opplysninger tyder på at området som i dag er Rådhusparken opprinnelig har inngått i en større forsenkning i terrenget. Gjennom tiden har forsenkningen blitt gjenfylt, til dels gradvis, men antakelig også til dels gjennom større enkelttiltak for å utbedre dette området, som kan ha vært fuktig og lite brukbart. Disse prosessene innebærer at kulturlagsdybden i området er stor. Nærheten til Domkirken medfører også her et potensial for kulturminner knyttet til den kirkelige aktiviteten i middelalderen. Vi har ikke kjennskap til at det skal ha foregått større inngrep i området i nyere tid som kan ha fjernet kulturlagene øst for Rådhuset. Det er derfor potensial for større, sammenhengende kulturlagsområder med stort kunnskapspotensial.

Riksantikvarens vurdering

Konsept K5 tilsvarende i stor grad de utbyggingsalternativene vi har vurdert tidligere. Vårt faglige standpunkt er ikke endret. Konsept K5 innebærer uakseptabelt stor fortetting med negativ innvirkning på både kulturmiljøet omkring Nidarosdomen og Erkebispegården, automatisk fredete bygninger og arkeologiske kulturminner.

De to andre konseptene vil også berøre arkeologiske kulturminner i stort omfang. På alle de tre områdene finnes det bevart kulturlag med høyt potensial for å framskaffe ny kunnskap om vår forhistorie i jernalderen, middelalderen og tiden etter reformasjonen.

Det er et rådende prinsipp innenfor kulturminneforvaltningen at arkeologiske kulturminner skal bevares på stedet i den grad det er mulig. I en by i stadig utvikling kan dette være

utfordrende. Ved ønsker om tiltak som kommer i konflikt med kulturminner i byen, vil Riksantikvaren alltid måtte veie samfunnsinteressen av tiltakene opp mot verdien av å bevare kulturminnene der de ligger. I noen tilfeller kan et alternativ til bevaring på stedet være å sikre kildeverdien i kulturlagene gjennom arkeologisk utgraving og dokumentasjon. Dokumentasjon kan aldri bli en fullverdig erstatning av et intakt kulturminne, men kan være et alternativ dersom det knytter seg høy samfunnsverdi til tiltakene.

Vi har tidligere uttalt at Leüthenhaven og Dora II er gode alternativer framfor utbygging med store negative konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø, som konsept K5. Dersom en legger en ren kulturminnefaglig vurdering til grunn, er dette tilfelle også for konseptene K3 og K6. Vi anerkjenner imidlertid at gjenbruk av eksisterende museumsbygg er et viktig moment både med tanke på disse kulturhistorisk verdifulle bygningenes videre liv og i et miljøperspektiv.

På prinsipielt grunnlag er Riksantikvaren åpen for å vurdere dispensasjon etter kulturminneloven for konsept K3 og K6. En konkret vurdering vil imidlertid kreve et mer detaljert grunnlagsmateriale med tanke på tiltakenes faktiske omfang og utredninger om tiltakenes mulige innvirkning på kulturlag som skal bevares i omkringliggende områder. De arkeologiske forholdene på hvert sted må også kartlegges i større detalj for at vi skal kunne ta beslutninger på et solid faglig grunnlag.

Vi bidrar gjerne i videre utredninger om lokalisering av et nytt museum for kunst og design.

Vennlig hilsen

Isa Trøim
seksjonssjef

Sissel Ramstad Skoglund
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Mette Bye, Trondheim kommune, Postboks 2300 Torgarden, 7004
TRONDHEIM/ Anne Bjørg Evensen Svestad, Trøndelag fylkeskommune, Fylkets hus, Postboks
2560, 7735 STEINKJER